

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра психології та здоров'я людини

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	С Соціальні науки, журналістика та інформація
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	С 4 «Психологія»
РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	Перший (бакалаврський)
ФАКУЛЬТЕТ	Соціально-гуманітарний

Робоча програма з навчальної дисципліни «Психологія розвитку» для здобувачів вищої освіти соціально-гуманітарного факультету за спеціальністю С4 «Психологія», перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Укладач О.П. Хомчук. Біла Церква: БНАУ, 2025. 21 с.

Розробник: О. П. Хомчук, канд. психол. наук.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри психології та здоров'я людини (протокол № 1 від 13.08.2025 р.)

В. о. завідувача кафедри психології
та здоров'я людини

Олена ХОМЧУК

Гарант ОП

Олена ХОМЧУК

Схвалено методичною радою соціально-гуманітарного факультету
(Протокол № 01 від 26.08.2025 р.)

Голова методичної ради, доцент

Інна КОВАЛЬЧУК

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	5
3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	5
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ»	6
5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	9
7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	11
8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	12
9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	12
10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	13
11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ	14
12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	15

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

За планом 2025-2026 навчального року на вивчення дисципліни «Психологія розвитку» для денної та заочної форми навчання передбачено 240 академічних годин (8 кредитів ECTS), у т.ч. аудиторних – 104 годин (лекції – 60, практичні заняття – 44), самостійна робота студентів – 136 годин.

Опис навчальної дисципліни за показниками та формами навчання наведено у таблиці:

Найменування показників	Шифр та найменування галузі знань, спеціальності, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 8	Галузь знань С «Соціальні науки, журналістика та інформація»	Обов'язкова	
		<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 5	Спеціальність С 4 «Психологія»	1-й	1-й
		<i>Семестр</i>	
		1,2-й	2,3,4-й
		<i>Лекції</i>	
Загальна кількість академічних годин – 240		60 год.	10 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи здобувача – 7.	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	<i>Практичні</i>	
		44 год.	10 год.
		<i>Самостійна робота (у т.ч. на виконання ІНДЗ)</i>	
		136 год.	220 год.
		Підсумковий контроль: залік, іспит	

Мета вивчення дисципліни: формування наукових уявлень про особливості психічного розвитку людини в онтогенезі та вивчення закономірностей атипового розвитку дитини, його прояви та вплив на життєвий шлях людини.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна є базовою для подальшого вивчення інших дисциплін.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології. СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ. СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання). СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
Програмні результати навчання (ПРН)	ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання. ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань. ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Психологія розвитку»

Змістовий модуль 1. Основні завдання психології розвитку. Поняття та закономірності психічного розвитку.

Тема 1. Завдання та міждисциплінарні зв'язки психології розвитку.

Тема 2. Теоретичні концепції вікової психології.

Тема 3. Загальна характеристика психологічного розвитку. Екопсихологічні умови розвитку людини.

Змістовий модуль 2. Психологія дитинства.

Тема 4. Психічний розвиток немовляти.

Тема 5. Психологічні особливості розвитку в ранньому дитинстві.

Тема 6. Психічний розвиток дитини в дошкільному віці.

Тема 7. Психологічний розвиток в молодшому шкільному віці.

Змістовий модуль 3. Психологія періоду дорослішання та дорослості.

Тема 8. Психологія підліткового віку.

Тема 9. Психологія юнацького віку.

Тема 10. Психологія періодів ранньої та середньої дорослості.

Тема 11. Психологія періоду пізньої зрілості.

Змістовий модуль 4. Порушення психофізичного розвитку.

Тема 12. Загальна характеристика розладів психофізичного розвитку та їх причини.

Тема 13. Діагностика відхилень у психофізичному розвитку та його моніторинг.

Змістовий модуль 5. Психологічні особливості дітей з дефіцитарним психічним розвитком.

Тема 14. Особливості розвитку особистості при глибоких порушеннях слуху.

Тема 15. Особливості розвитку особистості при глибоких порушеннях зору.

Тема 16. Розумово відсталі діти.

Тема 17. Діти із затримкою психічного розвитку.

Тема 18. Діти з відхиленнями емоційно-вольової сфери та соціальної поведінки.

Тема 19. Психологічні особливості осіб з порушеннями опорно-рухового апарату.

Тема 20. Особливості розвитку особистості з вадами мовлення.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лб.	інд	СРС		л	п	лб.	інд	СРС
Змістовий модуль 1. Основні завдання психології розвитку. Поняття та закономірності психічного розвитку.												
Тема 1 Завдання та міждисциплінарні зв'язки психології розвитку	11	2	2			7	15	2	2			11
Тема 2. Теоретичні концепції вікової психології.	11	2	2			7	15	2	2			11
Тема 3. Загальна характеристика психологічного розвитку. Екопсихологічні умови розвитку людини.	11	2	2			7	15	2	2			11
Разом за змістовим модулем 1	33	6	6			21	45	6	6			33
Змістовий модуль 2. Психологія дитинства.												
Тема 4. Психічний розвиток немовляти	11	2	2			7	15	2	2			11
Тема 5. Психологічні особливості розвитку в ранньому дитинстві.	11	2	2			7	15	2	2			11
Тема 6. Психічний розвиток дитини в дошкільному віці.	11	2	2			7	11					11
Тема 7. Психологічний розвиток в молодшому шкільному віці.	11	2	2			7	11					11
Разом за змістовим модулем 2	44	8	8			28	52	4	4			44
Змістовий модуль 3. Психологія періоду дорослішання та дорослості.												
Тема 8. Психологія підліткового віку.	13	4	2			7	11					11
Тема 9. Психологія юнацького віку.	11	2	2			7	11					11
Тема 10. Психологія періодів ранньої та середньої дорослості.	11	2	2			7	11					11

Тема 11. Психологія періоду пізньої зрілості.	11	2	2			7	11					11
Разом за змістовим модулем 3	46	10	8			28	44	0	0			44
Змістовий модуль 4. Порушення психофізичного розвитку.												
Тема 12. Загальна характеристика розладів психофізичного розвитку та їх причини.	13	4	2			7	11					11
Тема 13. Діагностика відхилень у психофізичному розвитку та його моніторинг.	13	4	2			7	11					11
Разом за змістовим модулем 4	26	8	4			14	22					22
Змістовий модуль 5. Психологічні особливості дітей з дефіцитарним психічним розвитком.												
Тема 14. Особливості розвитку особистості при глибоких порушеннях слуху.	13	4	2			7	11					11
Тема 15. Особливості розвитку особистості при глибоких порушеннях зору.	13	4	2			7	11					11
Тема 16. Розумово відсталі діти.	13	4	2			7	11					11
Тема 17. Діти із затримкою психічного розвитку.	12	4	2			6	11					11
Тема 18. Діти з відхиленнями емоційно-вольової сфери та соціальної поведінки.	18	6	6			6	11					11
Тема 19. Психологічні особливості осіб з порушеннями опорно-рухового апарату.	12	4	2			6	11					11

Тема	20.	10	2	2		6	11					11
Особливості розвитку особистості вадами мовлення.	з											
Разом за змістовим модулем 6		91	28	18		45	77	0	0			77
Усього годин		240	60	44		136	240	10	10			220

Примітка: л – лекції, п – практичні заняття, ср – самостійна робота студентів, в т.ч. індивідуальні завдання.

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Психологія розвитку»

6.1. Лекції

Тема і зміст лекції	К-ть годин
<i>Змістовий модуль 1. Основні завдання психології розвитку. Поняття та закономірності психічного розвитку.</i>	
<p>Тема 1. Завдання та міждисциплінарні зв'язки психології розвитку.</p> <p>Предмет вікової психології. Мета, теоретичні та практичні завдання вікової психології на сучасному етапі. Проблемні питання у віковій психології. Роль та місце психології розвитку в системі психологічних наук. Міждисциплінарні зв'язки вікової психології. Методи дослідження у віковій психології. Історичне становлення вікової психології.</p>	2
<p>Тема 2. Теоретичні концепції вікової психології.</p> <p>Концепції розвитку в межах біхевіористського напрямку. Психоаналітичні теорії дитячого розвитку (З. Фрейда, А. Фрейд, Е. Еріксона). Внесок А. Валлона, Ж. Піаже в розробку проблем психічного розвитку. Когнітивно-генетична теорія Ж. Піаже. Питання проблеми розвитку вищих психічних функцій у працях Л. С. Виготського, П. П. Блонського, С. Л. Рубінштейна і О. М. Леонтєва. Концепція психічного розвитку в онтогенезі (Г. С. Костюк). Концепція Д. Б. Ельконіна. Теорія поетапного формування розумових дій П.Я. Гальперіна.</p>	2
<p>Тема 3. Загальна характеристика психологічного розвитку.</p> <p>Екопсихологічні умови розвитку людини.</p> <p>Поняття розвитку у вікової психології. Закономірності психічного розвитку в онтогенезі (системність, циклічність, виникнення новоутворень, нерівномірність, періодичність). Поняття про провідну діяльність і механізми її зміни. Поняття «соціальна ситуація розвитку». Рушійні сили і умови психічного розвитку. Роль спадковості в індивідуальному розвитку людини. Суспільні умови психічного розвитку. Рушійні сили психічного розвитку. Кризові явища в психічному розвитку; фактори, що їх зумовлюють. Вплив екологічних факторів на психіку людини. Проблема вікової періодизації онтогенезу особистості.</p>	2
Разом за змістовий модуль 1	6
<i>Змістовий модуль 2. Психологія дитинства.</i>	
<p>Тема 4. Психічний розвиток немовляти.</p> <p>Пренатальний розвиток. Критичний період новонародженості. Безумовні рефлексії та їх значення для розвитку дитини. Критерії переходу від новонародженості до немовлячого періоду (фізіологічні та психологічні). «Комплекс поживлення» та його значення. Соціальна ситуація розвитку. Спілкування з дорослими та його значення в психічному розвитку немовляти. Розвиток рухів (моторики) у немовлят. Розвиток сенсорної сфери у дитини першого року життя. Розвиток пізнавальних процесів. Поява предметних дій. Розвиток мислення. Початкові етапи розвитку мовлення. Характеристика особистісної сфери немовляти. Криза першого року. Новоутворення немовлячого періоду.</p>	2
<p>Тема 5. Психологічні особливості розвитку в ранньому дитинстві.</p> <p>Загальна характеристика розвитку в період раннього дитинства. Предметна діяльність та її значення для психічного розвитку в ранньому</p>	2

<p>дитинстві. Характеристика розвитку пізнавальних процесів у дитини раннього віку. Розвиток сенсорних і перцептивних процесів і дій. Розвиток пам'яті і мислення в період раннього дитинства. Розвиток мовлення. Розвиток особистісної та емоційної сфери. Розвиток активності дитини, ускладнення її діяльності і стосунків з оточуючими людьми. Основні види гри та їх роль у психічному розвитку в ранньому дитинстві. Передумови появи сюжетно-рольової гри. Виникнення прагнення до самостійності. Поняття про кризу 3-х років. Психологічні новоутворення в ранньому дитинстві.</p>	
<p>Тема 6. Психічний розвиток дитини в дошкільному віці. Загальна характеристика розвитку в дошкільному віці. Соціальна ситуація розвитку в дошкільному дитинстві. Рольова гра як провідна діяльність дитини-дошкільняти, її психологічна сутність. Елементи навчання і праці, їх місце і роль у психічному розвитку дитини. Продуктивні форми діяльності: конструювання, образотворча та інші види діяльності та їх роль у розвитку психіки. Розвиток моторики. Сенсорний і перцептивний розвиток дошкільника. Розвиток процесів пам'яті. Мислення й уява дошкільника. Розвиток мовлення. Розвиток особистості. Формування емоційно-вольової сфери. Розвиток мотиваційно-потребової сфери, домінуючі мотиви діяльності та поведінки. Формування характеру в дошкільному віці. Формування передумов готовності до навчання в школі. Критерії готовності до навчання в школі. Криза 7 років. Дослідження українських психологів психічного розвитку у дітей дошкільного віку.</p>	2
<p>Тема 7. Психологічний розвиток в молодшому шкільному віці. Анатомо-фізіологічні особливості дитини молодшого шкільного віку. Психологічна перебудова, пов'язана із вступом дитини до школи. Проблеми початкового періоду навчання в школі. Значення навчання в психічному розвитку молодшого школяра. Розвиток сенсорних і перцептивних процесів, уваги, пам'яті, мислення, уяви, мови і мовлення, здібностей. Динаміка розвитку пізнавальної сфери у молодшому шкільному віці. Формування особистості молодшого школяра. Зміна у вольовій регуляції поведінки і діяльності. Розвиток емоційної сфери. Формування характеру і соціальної поведінки молодшого школяра. Роль спілкування, гри, стосунків у молодшому шкільному віці. Розвиток взаємин з однолітками. Розвиток самосвідомості молодшого школяра. Передумови переходу в підлітковий вік; самосвідомість і Я-концепція, самооцінка, рефлексія, моральні засади поведінки та інші новоутворення. Дослідження психічного розвитку дітей молодшого шкільного віку українськими психологами (Г.С. Костюк, П.Р. Чамата, Т. В. Косма, Д. К. Баєвецька, П. І. Зінченко, О. М. Концева, Ю.З. Гільбух та ін.).</p>	2
<p>Разом за змістовий модуль 2</p>	8
<p><i>Змістовий модуль 3. Психологія періоду дорослішання та дорослості.</i></p>	
<p>Тема 8. Психологія підліткового віку. Анатомо-фізіологічна перебудова організму впродовж підліткового етапу і психічний розвиток. Соціальна ситуація розвитку в підлітковий період. Розвиток пізнавальних процесів у підлітковому віці. Психологічні особливості навчання підлітків, перехід до елементів самоосвіти. Формування особистості в підлітковому віці. Розвиток самосвідомості. Самооцінка і рівень домагань. Емоційно-вольовий розвиток. Прагнення до самовиховання. Формування систем потреб, інтересів і мотивів, їх зміст і структура. Особливості соціальної поведінки підлітків. Усвідомлення власної позиції в суспільстві та власних можливостей, як основне психологічне новоутворення підліткового віку. Виникнення і форми прояву почуття дорослості та їх джерела. Виникнення нового типу спілкування і міжособистісних стосунків. Тенденції до перебудови</p>	4

<p>взаємин з дорослими і однолітками. Морально-етичні погляди підлітків. Особливості характеру підлітків і психологічні причини інфантильності в підлітковому віці. Трудова діяльність та її значення для формування особистості підлітка. Прояви кризи підліткового віку. Дослідження українських психологів з психології підлітка та старшого шкільного віку (Д. Ф. Ніколенко, Л.М. Проколієнко, Т.В. Рубцов, М.Й. Боришевський, Е. Ш. Сапожникова, О. І. Жаворонко, І. О. Синиця).</p>	
<p>Тема 9. Психологія юнацького віку.</p> <p>Психологічний розвиток у старшому шкільному віці (рання юність 14-15 – 17 років). Фактори психічного розвитку в ранньому юнацькому віці: соціальна ситуація в розвитку особистості; фізичний розвиток; явище акселерації; спілкування з дорослими і ровесниками; статева поведінка. Розвиток пізнавальних процесів і здібностей у старшому шкільному віці. Навчання і професійне самовизначення старшокласників. Мотиви учіння. Особливості самосвідомості особистості в ранній юності. Я-концепція особистості та самовиховання старшокласників. Формування ідентичності в юнацькому віці. Розвиток емоційно-вольової сфери і характеру. Ціннісні орієнтації і морально-етичні установки та ідеали в юнацькому віці. Моральна свідомість і світогляд як основні новоутворення. Старший юнацький вік (18 – 25 років), студентський вік. Психологічна характеристика старшого юнацького віку. Професійний вибір і набуття спеціальності. Навчальна діяльність в старшому юнацькому віці. Становлення індивідуального життєвого стилю. Типологія студентів. Особливості розвитку когнітивної сфери в період зрілої юності. Соціальна активність, професійне самовизначення в юнацькому віці. Особливості розвитку пізнавальних процесів та їх зумовленість професійною діяльністю. Проблема формування професійних мотивів, інтересів, професійних здібностей і якостей особистості в старшому юнацькому віці. Емоційне життя і соціальна поведінка в старшому юнацькому віці. Сімейні орієнтації юнаків і дівчат.</p>	2
<p>Тема 10. Психологія періодів ранньої та середньої дорослості.</p> <p>Проблема періодизації періодів дорослості (огляд класифікації періодів зрілості (Б.Г. Ананьєв, Е. Еріксон). Вікові завдання періоду дорослості. Різноманітність діяльності та всіх форм соціальної активності. Загальна психологічна характеристика періодів дорослості. Особливості пізнавальних процесів у період дорослості. Розвиток Я-концепції у період зрілості. Характеристика кризи середини життя. Розвиток функціональних відношень між окремими психічними процесами, їх структура та її залежність від характеру професійної діяльності. Особливості потребово-мотиваційної сфери дорослої людини, інтереси і запити. Специфіка емоційного життя. Соціальні контакти в період зрілості. Сім'я і сімейні стосунки в житті зрілої людини. Асоціальні явища в житті дорослої людини та їх вплив на особистість. Психологічні проблеми в зв'язку з віковими змінами в період зрілості.</p>	2
<p>Тема 11. Психологія періоду пізньої зрілості.</p> <p>Періодизація та загальна характеристика періоду пізньої дорослості. Теорії старіння. Вікова динаміка психофізіологічних функцій. Когнітивна сфера в період пізньої дорослості. Психологічні зміни в особистості старої людини: зміни в просторовій орієнтації, рухах, логічних міркуваннях, потребах, мотивації, емоційно-вольовій сфері. Особистісна та емоційна сфера старіючої людини. Значення спілкування в період пізньої зрілості. Вікова криза періоду пізньої дорослості. Питання довголіття і творчої життєдіяльності (І. П. Павлов, І. І. Мечников, О. О. Богомолець та ін.).</p>	2
<p>Разом за змістовий модуль 3</p>	10

<i>Змістовий модуль 4. порушення психофізичного розвитку.</i>	
<p>Тема 12. Загальна характеристика розладів психофізичного розвитку та їх причини.</p> <p>Розуміння норми і аномалії у психофізичному розвитку особистості. Класифікація норм. Екзогенні та ендогенні причини порушень психофізичного розвитку. Класифікація дітей із вадами психофізичного розвитку, види онтогенезу. Структура дефекту, його первинні та вторинні ознаки. Загальні та специфічні закономірності розвитку, навчання і виховання аномальних дітей.</p>	4
<p>Тема 13. Діагностика відхилень у психофізичному розвитку та його моніторинг.</p> <p>Організація діагностичної роботи в діяльності психолого-медико-педагогічних консультацій (ПМПК) різних рівнів. Основні завдання і зміст роботи ПМПК. Психологічний супровід та основні етапи його здійснення. Методи дослідження психологічних особливостей осіб з різними психофізичними порушеннями. Принципи та методи діагностики розладів психофізичного розвитку; значення ранньої діагностики для розвитку та соціалізації дитини.</p>	4
Разом за змістовий модуль 4	8
<i>Змістовий модуль 5. Психологічні особливості навчання і виховання дітей з дефіцитарним психічним розвитком.</i>	
<p>Тема 14. Особливості розвитку особистості при глибоких порушеннях слуху.</p> <p>Класифікація осіб із вадами слуху. Причини порушень слуху. Основні групи дітей. Класифікація порушень слуху. Закономірності психічного розвитку та навчально-пізнавальної діяльності глухих і слабочуючих дітей. Складні форми порушень у глухих дітей. Роль психолога у розвитку слухового сприймання та розвитку мовлення учнів з вадами слуху. Соціально-психологічні особливості людини з порушеннями слуху.</p>	4
<p>Тема 15. Особливості розвитку особистості при глибоких порушеннях зору.</p> <p>Особливості розвитку людини з порушеннями зору. Причини порушення зору. Основні погляди на проблему відмінностей зрячих і незрячих дітей. Класифікація порушень зорової функції та причини її виникнення. Характеристика дітей зі зниженим зором. Соціально-психологічна адаптація дітей з порушеннями зору. Психолого-педагогічні правила поведінки зрячих з особами, які мають глибокі порушення зору.</p>	4
<p>Тема 16. Розумово відсталі діти.</p> <p>Особливості розвитку людини з порушеннями інтелекту і психічними захворюваннями. Поняття, рівні і форми розумової відсталості. Класифікація психічного недорозвитку. Основні психологічні особливості розвитку та навчально-пізнавальної діяльності розумово відсталих учнів. Відмінності розумової відсталості від затримки психічного розвитку та подібних станів. Психологічні особливості розвитку психічних процесів у дітей з порушеннями інтелекту.</p>	4
<p>Тема 17. Діти із затримкою психічного розвитку.</p> <p>Сутність і зміст поняття затримка психічного розвитку. Типологія ЗПР (класифікація К.С. Лебединської). Проблема вивчення, навчання та виховання дітей із ЗПР. Фактори виникнення ЗПР. Особливості психофізичних станів дітей із затримкою розвитку. Особливості уваги у дітей із ЗПР. Основні способи корекції і реабілітації дітей із ЗПР.</p>	4
<p>Тема 18. Діти з відхиленнями емоційно—вольової сфери та соціальної поведінки.</p>	6

<p>Загальна характеристика порушень емоційно-вольової сфери. Основні фактори порушень емоційної сфери людини. Психологічні причини емоційно-вольових відхилень. Діти з розладами поведінки. Синдром гіперактивності і дефіциту уваги у дітей. Психопатичні форми поведінки. Характерологічні акцентуації. Девіантна поведінка дітей та підлітків, її біопсихічні та соціальні детермінанти. Адаптивна поведінка дітей та підлітків. Причини і прояви шкільної дезадаптації. Дитячий аутизм. Роль психолога у діагностиці, попередженні та корекції порушень емоційно-вольової сфери та соціальної поведінки.</p>	
<p>Тема 19. Психологічні особливості осіб з порушеннями опорно-рухового апарату.</p> <p>Види порушень опорно-рухового апарату. Загальна характеристика дитячого церебрального паралічу. Структура рухового дефекту при ДЦП. Порушення психіки при ДЦП. Мовні порушення при ДЦП. Корекційна робота при ДЦП.</p>	4
<p>Тема 20. Особливості розвитку особистості з вадами мовлення.</p> <p>Класифікація осіб із вадами мовлення, її значення для корекційно-реабілітаційної практики. Причини мовних порушень. Класифікації мовленнєвих вад (загальна характеристика). Види усних мовленнєвих порушень. Види письмових мовленнєвих порушень. Основні напрямки корекції мовних проблем. Використання ігор у корекційній роботі із дітьми з вадами мовлення. Рекомендації при роботі із дітьми, які заїкаються.</p>	2
Разом за змістовий модуль 5	28
Всього	60

6.2. Практичні заняття

Тема практичного заняття	К-ть годин
Змістовий модуль 1. Основні завдання вікової психології. Поняття та закономірності психічного розвитку.	
Тема 1. Завдання та міждисциплінарні зв'язки вікової психології	2
Тема 2. Теоретичні концепції вікової психології .	2
Тема 3. Загальна характеристика психологічного розвитку.	2
Разом за змістовий модуль 1	6
Змістовий модуль 2. Психологія дитинства.	
Тема 4. Психічний розвиток немовляти	2
Тема 5. Психологічні особливості розвитку в ранньому дитинстві.	2
Тема 6. Психічний розвиток дитини в дошкільному віці.	2
Тема 7. Психологічний розвиток в молодшому шкільному віці.	2
Разом за змістовий модуль 2	8
Змістовий модуль 3. Психологія періоду дорослішання та дорослості.	
Тема 8. Психологія підліткового віку.	2
Тема 9. Психологія юнацького віку.	2
Тема 10. Психологія періодів ранньої та середньої дорослості.	2
Тема 11. Психологія періоду пізньої зрілості.	2
Разом за змістовий модуль 3	8
Змістовий модуль 4. Порушення психофізичного розвитку.	
Тема 12. Загальна характеристика розладів психофізичного розвитку та їх причини.	2
Тема 13. Діагностика відхилень у психофізичному розвитку та його моніторинг.	2
Разом за змістовий модуль 4	4
Змістовий модуль 5. Психологічні особливості навчання і виховання дітей з дефіцитарним психічним розвитком.	
Тема 14. Особливості розвитку особистості при глибоких порушеннях слуху.	2
Тема 15. Особливості розвитку особистості при глибоких порушеннях зору.	2
Тема 16. Розумово відсталі діти.	2
Тема 17. Діти із затримкою психічного розвитку.	2
Тема 18. Діти з відхиленнями емоційно—вольової сфери та соціальної поведінки.	6
Тема 19. Психологічні особливості осіб з порушеннями опорно-рухового апарату.	2
Тема 20. Особливості розвитку особистості з вадами мовлення.	2
Разом за змістовий модуль 5	18
Всього	44

6.3. Самостійна робота

Зміст	К-ть годин
Добір і самостійне опрацювання джерел з загальної психології за вибором здобувачів освіти.	20
<i>Дослідницькі завдання:</i> Добір методик і проведення дослідження психічного явища за вибором здобувачів освіти.	20
<i>Практичні завдання:</i> виконання психодіагностичних методик з написанням короткого звіту.	96
Всього	136

Примітка: У розрахунку годин на виконання самостійної роботи передбачено час на виконання ІНДЗ (*4 год.).

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Для активізації процесу навчання студентів в ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

- *на лекціях* чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага студентів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; заохочуються студенти до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

- *на семінарських* заняттях запроваджуються різні навчальні технології: семінар-розгорнута бесіда, обговорення проблем, дискусії; семінар вирішення ситуаційних вправ; семінар-розв'язання проблемних питань; мозковий штурм; кейс-методи; презентації; аналіз конкретної ситуації; робота в малих групах; письмовий контроль знань; індивідуальне та групове опитування. Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи студентів є контроль відвідування студентами занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

В умовах змішаної та дистанційної моделей навчання, коли взаємодія з викладачем відбувається за допомогою застосунків Zoom чи Google Meet для відеоконференцій, освітньої платформи Moodle BNAU для виконання самостійних дослідницьких і підсумкових тестових завдань, файлообмінних соціальних мереж Telegram, Viber, інтерактивна складова навчання здобувачів вищої освіти доповнюється іншими застосунками для зворотного зв'язку: google-форми для опитувань, Google Classroom тощо.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль з навчальної дисципліни включає *поточне, тематичне оцінювання* (з тем, визначених для аудиторного обговорення і самостійного опрацювання) та модульний контроль.

Поточний і тематичний контроль передбачає оцінювання:

- результатів аналізу навчально-методичних і довідкових матеріалів;
- участі в дискусії під час лекційних занять;
- підготовки виступу до занять із презентацією (чи без);
- підготовки індивідуальних завдань за вибором здобувачів вищої освіти.

Модульний контроль проводиться у тестовій комбінованій формі (комп'ютерне чи на паперових носіях) та виконання проєктного/творчого завдання (усно/письмово). Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється після кожного контрольного заходу.

По завершенню 1-го семестру – залік, 2-го семестру – іспит.

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання лекційних занять не передбачено. На лекційних заняттях ведеться облік присутності здобувачів для контролю відвідуваності занять.

Бали на практичному занятті здобувачі вищої освіти отримують за виконані практичні завдання, опрацювання джерел, командні проєкти, презентації, активність під час дискусій і виконання практичних завдань.

Бали за самостійну роботу враховують: виконання дослідницьких і творчих завдань індивідуально й колективно, результативну практичну роботу в групі, опрацювання навчально-методичних і довідкових джерел, презентації, активність самостійної пошукової роботи.

Під час модульного контролю передбачені комплексні засоби оцінювання (усно й письмово, під час виконання тестових завдань, дослідницьких і творчих тощо), у тому числі комп'ютерно орієнтовані.

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання здобувачів освіти здійснюється за результатами поточного (практичні заняття, самостійна робота) та рубіжного (модульного) контролів за десятибальною шкалою – «1», «2», «3», «4» ... «10».

1 бал оцінювання (з заокругленням до цілого числа) відповідає 10 % правильних тверджень у разі усної відповіді, відповідей у тесті, виконаних завдань тощо.

Бали з модульного контролю нараховуються за виконання модульної контрольної роботи.

Відсутність студента на занятті («нб») у розрахунку середнього арифметичного значення (САЗ) приймається як «0».

У кінці семестру обчислюється САЗ всіх отриманих здобувачем вищої освіти оцінок з наступним переведенням його у бали за формулою:

$$\text{БПК} = \text{САЗ} \times k,$$

де БПК – бали з поточного контролю;

САЗ – середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок;

k – коефіцієнт для певного виду контролю (практичні заняття, самостійна робота – «3», модульний контроль – «1» для форми підсумкового контролю «екзамен» та «4» для форми підсумкового контролю «залік»).

Результати поточного оцінювання здобувача (за 10-бальною шкалою) виставляються в електронний журнал АСУ БНАУ і автоматично переводяться у 100-бальну шкалу відповідно до розподілу балів за окремі види робіт.

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти

Максимально	Практичні	Самостій	Модульний	Підсумковий	Загальний
-------------	-----------	----------	-----------	-------------	-----------

МОЖЛИВА К-ТЬ балів, якщо форма підсумкового контролю	заняття	на робота	контроль	контроль	бал
Залік	30	30	40	-	100
Іспит	30	20	20	30	100

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
64–74	D	Задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1–34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

11. ПЕРЕЛІК НАОЧНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни використовується система інформаційних ресурсів: дидактичні, програмні, мережа Інтернет, бібліографічні, бібліотечні. Серед них інтернет-ресурси, періодичні видання, наукові праці професорсько-викладацького складу, тези та матеріали наукових конференцій.

Засоби унаочнення та взаємодії:

1. Мультимедійні презентації у програмах Microsoft Office Power Point, Canva.
2. Відеоматеріали з каналу Youtube та публічні відеолекції в записі.
3. Роздавальні матеріали – табличні й схематичні основи, інфографіка тощо.
4. Засоби зворотного зв'язку – інтерактивна дошка Padlet, сайт для інтерактивних презентацій і голосування Mentimeter.
5. В умовах дистанційного навчання – застосунки платформи для відеоконференцій Zoom, Google Meet, освітня платформа BNAU MOODLE, Google Classroom.

Необхідне матеріально-технічне забезпечення:

- аудиторного навчання: дошка аудиторна, мебльоване навчальне приміщення, комп'ютерне обладнання (ПК/ноутбук + мультимедійний проєктор), Wi-Fi.
- дистанційного: мережа Інтернет, електронні пристрої, у т.ч. персональні.

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова література

1. Дуткевич Т. Дитяча психологія. Київ: Центр учбової літератури. 2023. 424 с.
2. Карцавець Р. Психологія розвитку особистості: навчальний посібник. Київ : Алерта. 2024. 152 с.
3. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури. 2021. 128 с.
4. Поліщук В.М. вікова і педагогічна психологія: навч.посіб. Київ: Університетська книга.2023. 352 с.
5. Сергєєнкова О., Столярчук О., Коханова О., Пасєка О. Вікова психологія. Київ: Центр навчальної літератури. 2020. 376 с.

Додаткова література

1. Варій М.Й. Психологія : навч.посібн. 2-ге вид. Київ: Центр учбової літератури. 2021. 288 с.
2. Долинська Л.В., Лисянська Т.М. Вікова психологія: Хрестоматія. Навч.посібн. 2-ге вид. Київ : Каравелла. 2023. 488 с.
3. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія: підручник. Київ: ВЦ «Академія». 2020. 224 с.
4. Кричківська Т.Д. Психологія аномального розвитку. Навч. посібн. Київ : КНТ. 2021. 166 с.
5. Поліщук В.М. Віковий кризовий розвиток людини: від народження до дорослості: навчальний посібник. Суми: ПФ «Видавництво «Університетська книга», 2020. 459 с.

Неформальна освіта:

1. Благополуччя і захист дітей https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+TI_W101+2023_T3

2. Раннє втручання для дітей з порушеним розвитком https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EarlyIntervention+EI_101+2020/about
3. Протидія булінгу https://prometheus.org.ua/course/course-v1:MON+AB101+2019_T2
4. Права підлітків <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:AFEW+1+2020/about>
5. Підтримка дошкільнят <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/4088>
6. Соціальна робота з людьми, що мають хронічні захворювання https://prometheus.org.ua/course/course-v1:NETWORK+SW101+2017_T2